

УДК 323:327.172

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.47.32>

ДЕМОКРАТІЯ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ірина Радіонова

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
кафедра політології, соціології і культурології
вул. Алчевських, 29, 61002, м. Харків, Україна*

Радикальність викликів ШІ (штучного інтелекту) не має аналогів серед технологічних інновацій ХХ століття. Метою статті є визначення амбівалентності використання ШІ щодо демократії.

Підкреслено, що майбутнє демократії в еру ШІ є надскладним відкритим питанням, оскільки виклики та зміни залежать від значної кількості факторів, у тому рахунку й від того, як технології ШІ будуть розвиватися в ближчому та віддаленому майбутньому. З'ясовано, що гостре змагання між авторитарними та демократичними країнами відбувається за візію просування у сфері ШІ.

Вплив нових технологій на демократичні структури та процеси дозволяє впроваджувати е-демократію як одну з низки стратегій спрямованих на підтримку демократії, демократичних інститутів та процесів, а також поширення демократичних цінностей. При цьому виявлено загрозу, що застосування ШІ може призвести до зростання інформаційної нерівності, поширення принципово нового рівня маніпулятивних технологій, зростання популізму, втрати індивідуальної відповідальності за прийняті рішення та інш. Особлива увага приділена амбівалентності використання е-виборів, трансформацій публічного простору. Зазначено, що поряд із все більшим застосуванням технологій ШІ в усіх сферах діяльності, зростає усвідомлення можливостей зловживання ШІ.

Наголошено, що особливу актуальність має демократизація самого ШІ. Актори ШІ, котрі розгортають та оперують ШІ (перш за все хай-тек гіганти), отримують все більшу владу. Їхня діяльність через комерційні та технологічні причини є непрозорою. Відповідно публічна сфера значною мірою контролюється приватними корпораціями. Відбувається величезний зсув у бік індустріального ШІ у порівнянні з академічними колами. Існує загроза для загального балансу в екосистемі ШІ через доступ до інформації та ресурсів.

Встановлено, що амбівалентність використання ШІ щодо демократії потребує підвищеної уваги та критичної рефлексії з боку політиків та стейкхолдерів. Йдеться про необхідність ретельно відстежувати стан та можливі перспективи розвитку ШІ – як нові можливості для розвитку та оновлення демократії, так і загрози від використання технологій ШІ проти демократичних принципів, норм і механізмів, регламентів та духу демократії.

Ключові слова: амбівалентність ШІ щодо демократії, актори ШІ, демократія, демократизація ШІ, е-вибори, е-демократія, штучний інтелект (ШІ).

Постановка проблеми. Радикальність викликів ШІ не має аналогів серед технологічних інновацій ХХ століття. На часі вимога нового рівня узагальнень, перегляду розуміння взаємодії та взаємовпливу демократії та ШІ.

ШІ вже сьогодні (ще не вийшовши на рівень просунутого ШІ) у своїй глобальності постає перед кожним суспільством як конкретні можливості, спокуси та небезпеки у специфічному історичному, соціокультурному, політичному контексті. Через принципову відмінність у цінностях, нормах, діапазоні схвалюваних та прийнятних соціальних практик ШІ використовується і буде використовуватися автократіями та демократіями по-різному. Завдання демократії сформувати структуру, розподілений набір процесів та інститутів, які дозволять нам знайти відповіді на питання існування у світі, де відповіді ґрунтуються на

big data та ШІ. Зростання влади розробників ШІ та непрозорість їхньої діяльності висувають завдання демократизації самого ШІ.

Вітчизняні дослідники фокусують увагу на використанні засобів ШІ в політичній сфері. При цьому І. Сабов розглядає використання технологій ШІ під час президентських виборів у США 2016 року, референдумі у Великобританії 2016 року (Brexit) [9]. Він попереджає про негативні сторони застосування ШІ в політичній сфері та маніпуляції громадською думкою. В. Костенко [2] аналізує національні стратегії розвитку ШІ, з'ясовує їх цілі та можливості досягнення цих цілей. Дослідження різних аспектів е-демократії знайшло відображення в напрацюваннях Е. Войнової [1], А. Мхітарян [6], С. Пиріг [8] та інших. Значну увагу вітчизняні дослідники приділяють правовому регулюванню у сфері ШІ [3; 5; 7].

Мета дослідження – визначити амбівалентність використання ШІ щодо демократії.

Виклад основного матеріалу. Майбутнє демократії в еру ШІ є надскладним відкритим питанням, оскільки виклики та зміни залежать від значної кількості факторів, у тому рахунку й від того, як технології ШІ будуть розвиватися в ближчому та віддаленому майбутньому. EU Commission's High-Level Expert Group on Artificial Intelligence прийшла до висновку про наявність незначного досвіду щодо наслідків використання ШІ через новизну технології, нестачу ретельного та системного розуміння впливу цієї технології, асоційованих з нею бізнес-моделей, непередбачуваність її застосування, розвитку, еволюції навіть у короткий проміжок часу [19, р. 1704].

Підкреслимо, що само визначення ШІ постійно змінюється. Зараз більшість країн приймає визначення Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD): «система ШІ це машинна система, яка може для заданого набору визначених людиною цілей робити прогнози, рекомендації або рішення, що впливають на реальне чи віртуальне середовище» [12; 20]. Системи ШІ призначені для роботи з різним рівнем автономності. При цьому рівень автономності не завжди зрозумілий навіть розробникам, котрі обходять загострення дискусії щодо проблеми, називаючи її «емерджентні властивості». Тобто йдеться про несподівані здібності системи. Прикладом ШІ Bard (Google AI) розуміє бенгальську мову, хоча не був навчений їй [22].

Парадоксальність у тому, що висновки про «фундаментальну», «радикальну», «глибоку» невизначеність щодо ШІ супроводжуються гострим змаганнями за технологічне випередження, використання ШІ в усіх сферах життя. Зараз більшість розвинутих країн вже має засадничі плани щодо розвитку ШІ. Вони можуть бути оформлені як цілісні національні стратегії, проекти національних стратегій, а можуть існувати у вигляді низки документів, присвячених окремим напрямам діяльності [10]. Гостре змагання між авторитарними та демократичними країнами відбувається за візію просування у сфері ШІ. У 2023 році ЄС планує прийняти EU Artificial Intelligence Act. Передбачається, що він поширить «Brussels Effect» на сферу ШІ, як вже сталося із впливом європейського регулювання на обробку приватних даних. ЄС розробляє першу міжнародну конвенцію щодо ШІ, яка спрямована на захист фундаментальних прав, демократичних інститутів та верховенство права. Ця конвенція буде відкритою для країн, що не входять до ЄС.

У США почалася розробка AI Bill of Rights, однієї з основних політичних ініціатив США у сфері ШІ. Необхідно прояснити та уточнити права та свободи громадянина в умовах автоматичного прийняття рішень у повсякденному житті без прозорості, звітності та персональної відповідальності [21]. ШІ для своєї життєдіяльності потребує big data. Відповідно серед головних вимог захист персональних даних (data protection and privacy). Йдеться про право знати коли та як ШІ впливає на рішення що стосуються твоїх громадянських прав та свобод; свободу не бути об'єктом для ШІ, що не був тренований на недискримінаційних базах даних; свободу від відстежування майже всього та інші.

Питання захисту персональних даних виникає й у зв'язку з використанням Chat GPT. Італія визначила загрозу як неприйнятну та заборонила використання Chat GPT у межах країни. Німеччина може піти шляхом Італії, а Франція та Ірландія розглядають досвід Італії з заборони чату [18].

У AI Index Report (Institute for Human-Centered AI, Stanford) за 2022 рік зазначається, що поряд із все більшим застосуванням технологій ШІ в усіх сферах діяльності, зростає усвідомлення можливостей зловживання ШІ. За підсумками бази даних AIAAIC (AI, Algorithmic, and Automation Incidents and Controversies), що фіксує етичні зловживання ШІ, чисельність таких інцидентів та суперечок зросла у 26 разів з 2012 року. Одним з головних прикладів зловживання ШІ у 2022 році AI Index Report вважає діпфейк відеозвернення Президента України В. Зеленського, яке закликала здаватися Росії [11].

Вплив нових технологій на демократичні структури та процеси призвів до утвердження нового терміну електронна демократія (e-democracy). Термін не є усталеним. Поряд з ним використовується термін цифрова демократія (digital democracy). Поширеною серед наукової спільноти є думка про взаємозамінність цих термінів [17, р. 17].

Важливо підкреслити, що відповідно до засадничого висновку Ради Європи (Council of Europe) 2009 року е-демократія є однією з низки стратегій спрямованих на підтримку демократії, демократичних інститутів та процесів, а також поширення демократичних цінностей. Головна мета е-демократії це саме електронна підтримка демократії. Вона не є новим різновидом демократії, а з'являється комплементарною та взаємопов'язаною з традиційними демократичними процесами. Документ також визначив «сектори е-демократії» (sectors of e-democracy). Серед них: е-парламент, е-законодавство, е-правосуддя, е-посередництва, е-середовище (e-environment), е-вибори, е-референдум, е-ініціатива, е-голосування, е-консультації, е-петиції, е-кампанії, е-опитування. Отже, е-демократію можна розуміти як практику демократії із застосуванням цифрових медіа у політичній комунікації та участі. Е-участь охоплює усі форми політичної участі, що використовують цифрові медіа як формалізовану участь на рівні політичних інститутів, так і неформальне громадянське залучення [17, р. 17–18].

Концепт е-демократії на комплементарних засадах пов'язується перш за все з концептами партисипативної демократії та деліберативної демократії. Щодо перспектив е-демократії існують значні позитивні очікування, в тому рахунку й перспективи активізації громадян, зростання уваги до політичних питань. Разом з тим у сучасному дискурсі представлений підхід з фокусом уваги на чисельних загрозах з боку ШІ для демократії [13].

Дійсно, цифровізація амбівалентна за своїми наслідками. В умовах надскладних сучасних суспільств цифровізація обговорення проблем може призвести до поверхневості; зростає загроза підтримки популістичних лідерів та думок (що ми вже спостерігаємо); зростає інформаційна нерівність; легкість розміщення думки у цифровому світі не означає, що її почують, а їх величезна кількість тільки зменшує шанси. Особливої уваги потребує можливість радикалізації та мобілізаційний потенціал інтернету. Маніпуляції з застосуванням відповідних алгоритмів в усіх зазначених випадках можуть перевищити можливості людини декодувати маніпуляції та протистояти ним.

Міністерство цифрової трансформації України орієнтується у своїй діяльності на кращі світові стандарти у сфері е-демократії. Платформа «Дія» постійно розвивається та оновлюється, надає все більше можливостей та послуг. Розробники платформи мали на меті спростити процедури е-участі, дозволити кожному громадянину долучитися до політичних процесів. Попри усі позитивні риси, необхідно звернути увагу на те, що технологічна бюрократія є не прозорою, зазвичай не має зворотного зв'язку, з нею не можна вести

переговори, вона фактично уникає індивідуальної відповідальності за прийняті рішення, є не чутливою до виключень, до нюансів ситуації того, хто до неї звертається.

Особливої уваги потребує використання е-виборів. Демократичні вибори – один з найважливіших елементів демократії. ШІ може застосуватися і впливати як на саму процедуру голосування та підрахунку голосів, так і на передвиборчу кампанію. Саме у передвиборчій кампанії ШІ може бути активно використаний політичними партіями, політиками, приватними компаніями, зовнішніми гравцями (стосовно суспільства де проходять вибори). ШІ (наприклад боти, технологія діпфейк та інші) дозволяє на принципово новому рівні маніпулювати виборцями та конкурентами, зменшувати/знищувати довіру до демократичних процедур, радикалізувати суспільну напругу, поглиблювати поляризацію. Пропаганда, брудні технології не є новиною для передвиборчих процесів у демократичних країнах. Однак рівень можливостей, який створює ШІ, настільки збільшує небезпеки, що руйнує довіру до демократичних передвиборчих перегонів.

ШІ дозволяє поєднати онлайн мікротаргетинг з техніками підштовхування людини до діяльності зі специфічною метою чи у певному напрямку. Політичні актори отримують можливість сказати кожному виборцю саме те, що вплине на його поведінку, те, що він хоче почути. Одним з найбільш відомих прикладів такої маніпуляції є скандал навколо Cambridge Analytica. Проте вже у другій президентській кампанії Б. Обама мікротаргетинг використовувався та виборці отримували персоналізовані повідомлення [23].

Виправданням щодо використання big data політичними силами є те, що демократія передбачає прислухання до думки виборців, їхню мобілізацію задля спільних дій. Крім того, саме інформація про уподобання виборців дозволяє елітам висловлюватися від імені народу. Складність нових умов існування демократій збільшую вимоги самоконтролю та критичної рефлексії.

США зіткнулися з великою дилемою е-виборів під час пандемії COVID-19. Department of Homeland Security's cybersecurity (USA) у своєму звіті 2020 попереджав про небезпеку е-виборів та пропонував використовувати перевірену процедуру голосування поштою. Відповідно викликають інтерес аргументи проти логіки, що вкладається в питання: «Якщо ми користуємось онлайн банком, чому ми не можемо голосувати у той самий спосіб?». Легко уявити аналогічне питання в Україні, де, приміром, працює Приват 24.

Коли індивід використовує банківські послуги, робить покупки, розважається онлайн, він чи вона потенційно ризикують лише особистими статками та приватними даними. Вибори є анонімними та незворотними. У випадку недовіри до результатів голосування можливе перерахування голосів. Що і відбулося під час виборів 2020 року, коли Д. Трамп не визнав свою поразку. За висновком фахівців, електронне голосування не дозволяє перерахування голосів, а потребує нового голосування.

Під час переміщення інформації цифровими шляхами, вона залишається вразливою для хакерів. Надійне шифрування поки що розроблено та протестовано тільки для машин голосування, які людина використовує особисто. Громадяни можуть використати для голосування гаджети, що вже скомпрометували себе, заражені вірусами, не мають сучасного безпекового захисту, бо самі застарілі та не оновлюються. Хакери можуть атакувати виборчий бюлетень, вебсайт виборів, підробити виборчі бюлетені в період транзиту, організувати для голосувальників відмову в обслуговуванні (denial-of-service attack). Особливо небезпечною є атака хакерів ззовні країни. США перш за все розглядають загрози хакерської атаки з боку Росії.

Прикладом успішного використання е-виборів є Естонія, яка використовує зазначені процедури з 2005 року. Однак йдеться про невеличку країну з централізованою цифровою

системою ідентифікації громадян. Застереження щодо технологічної готовності США до е-голосування як ніколи актуальні для України, особливо небезпеки хакерських атак Росії. Спокуси застосування новітніх технологій потребують ретельного аналізу небезпек, залучення до обговорення широкого кола експертів та фахівців, урахування міжнародного досвіду.

Не можна розуміти демократію тільки як електоральні процедури. Репрезентація є ключовою для демократії. Суспільний простір багатьох демократичних країн рясніє претензіями щодо незмінності еліт, переходу влади від однієї групи до іншої за принципом ротатії. Через те необхідно забезпечити процедури, завдяки яким можлива більша репрезентація всіх соціальних груп та інтересів.

Пояснення сучасного підйому аутсайдерів, акторів та груп поза межами чинної партійної системи, повинно враховувати роль технологій і, перш за все, цифрових медіа. Цифрові медіа змінюють структуру політичних можливостей та дозволяють аутсайдерам розробляти та підтримувати сильні антисистемні виклики [16, р. 1–3].

Цифрові медіа ліквідували монополію традиційних медіа у мобілізації політичної підтримки. Вони дозволяють політичним акторам розвивати нові моделі постійної залученості та уваги з боку громадян (напротивагу тимчасовим кампаніям з того чи іншого приводу).

Ринкова конкуренція переміщує розваги та комерційну рекламу у сферу діяльності цифрових медіа. Користувачі все більше часу проводять саме споживаючи їх. Тож політична інформація транслюється через цей канал набагато ефективніше.

Аутсайдери, які користуються новими можливостями обійти гейткіпінг традиційних інститутів, можуть належати до всього спектру лівих, правих, популістів. Результати успіхів цих аутсайдерів непередбачувані. Втім можна констатувати, що вони розхитують статус кво. З іншого боку, політичні, комерційні, політичні еліти отримують і нові цифрові інструменти контролю для стабілізації статус кво. Зазначимо, що наявність технологічного потенціалу як для дестабілізації, так і для стабілізації статус кво не означає, що політичні гравці хочуть/здатні його використати.

Аксіомою є те, що представницька демократія, особливо в сучасних інформаційно-комунікативних суспільствах, не може функціонувати без активного масмедіа суспільного простору. Інструменталізація можливостей ІІІ підіймає соціальні та політичні технології впливу на новий рівень та дозволяє досягати партикулярних інтересів. Досягнення когнітивних наук у поєднанні з можливостями ІІІ дозволяють приховано, неусвідомлено для членів сучасного суспільства впливати на свідомість, формувати світогляд. Очевидно посилюються можливості пропаганди, надмірно підвищується емоційна напруга у суспільстві чи окремих соціальних групах, зростає радикалізація. Раціональні, аргументовані політичні дискурси можна легко підміняти емоційними дискурсами – симулякрами, відволікаючи увагу від дійсно важливого, того, що необхідно приховати.

Постійно висхідна кількість публічних дискурсів (у тому рахунку й сформованих алгоритмами) фактично зменшують можливість бути залученими до них саме через їх кількість. Отже, демократичні суспільства зазнають дедалі більшої фрагментації, скорочення або відсутності комунікації між фракціями, тобто діалогу. Виникає ризик хаосу публічності, за якого часом не можна ухвалити прийнятне для суспільства рішення. Це породжує спокус авторитарного рішення, а можливо і висновок про його правомірність.

Необхідно бути дуже уважними до широкого діапазону негативних наслідків «проблем галюцинацій» (hallucination problems), що притаманні всім сучасним моделям чатів (Bard, ChatGPT та іншим). Сутність проблеми полягає в здатності ІІІ впевнено вигадувати інформацію з будь-якого питання та підтверджувати її посиланнями на ресурси, теж вигадані. Першим виникає питання, до підготовленості користувача чату розпізнати галюцинацію.

Через невпевненість у наявності необхідного рівня компетенцій розробники Bard доповнили його кнопкою «Google it», тобто застереженням щодо необхідності перевірити факти, ігнорувати упередження [22].

Важливо зазначити, що інфраструктура ШІ значною мірою централізована. Тож домінуючи гравці отримують усі призи та переваги. На відміну від життєвого циклу стандартного продукту, де відносини між творцями/виробниками, постачальниками, продавцями та споживачами є лінійними, щодо ШІ ситуація змінюється. Ми маємо справу зі значним перекриттям та обміном між розробниками, постачальниками та кінцевими користувачами. Залишається принципове питання про покладання відповідальності на акторів ШІ (AI actors). OECD визначає акторів ШІ як тих «хто відіграє активну роль у життєвому циклі систем ШІ, зокрема організації та приватні особи, які розгортають або оперують ШІ» [20]. Актори, котрі створюють інфраструктуру ШІ (перш за все хай-тек гіганти), отримують все більшу владу. При цьому їхня діяльність через комерційні та технологічні причини є непрозорою. Відповідно публічна сфера значною мірою контролюється приватними корпораціями. Експерти наголошують важливість розробки та впровадження законів та регуляторних практик щодо застосування ШІ. У такому випадку необхідно розуміти як алгоритми працюють. Але цієї інформації у відкритому доступі нема. Зараз ми спостерігаємо величезний зсув у бік індустріального ШІ у порівнянні з академічними колами. Існує загроза для загального балансу в екосистемі ШІ через доступ до інформації та ресурсів. Як ніколи актуальним є доступ для науковців та некомерційних дослідників до big data та обчислюваних ресурсів, що в змозі забезпечити уряди країн.

Р. Волд, генеральний директор з питань політики та суспільства НАІ, підкреслює необхідність освіти політиків у сфері ШІ, вивчення різних аспектів ШІ, розуміння того як технології ШІ впливають на суспільство. Іншим чином неможлива законодавча діяльність у сфері ШІ. НАІ розробляє навчальні програми для співробітників Конгресу США. На думку Р. Волда політики повинні робити все можливе, щоб стати якомога більш поінформованими у сфері ШІ [14].

Демократизація ШІ передбачає розповсюдження розвитку ШІ на базі широкого кола користувачів, які не мають спеціального досвіду з технологій ШІ: наявність зручних ресурсів та підтримки попередньо створених алгоритмів, інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу, високопродуктивних хмарних обчислювальних платформ, демократизації даних.

Висновки. За висновками Freedom House у 2022 році глобальна боротьба за демократію наблизилась до можливого переломного моменту. Розрив між кількістю країн з покращенням ситуації щодо політичних прав та громадянських свобод, і тими країнами, в яких спостерігається погіршення був найкоротшим за 17 останніх років [15]. Виявлена амбівалентність використання ШІ щодо демократії потребує підвищеної уваги та критичної рефлексії з боку політиків та стейкхолдерів. Йдеться про необхідність ретельно відстежувати стан та можливі перспективи розвитку ШІ – як нові можливості для розвитку та оновлення демократії, так і загрози від використання технологій ШІ проти демократичних принципів, норм і механізмів, регламентів та духу демократії. Нагальною вимогою є демократизація самого ШІ.

Список використаної літератури

1. Войнова Е.О. Електронна демократія: трансформація осмислення. *Політичне життя*. 2020. № 4. С. 21–29. DOI 10.31558/2519-2949.2020.4.3
2. Костенко О.В. Аналіз національних стратегій розвитку штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2022. № 2 (41). С. 58–69. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.2\(41\).270365](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.2(41).270365)

3. Кривицький Ю.В. Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2 (119). С. 90–101. <https://doi.org/10.33270/01211192.90>
4. Кронівець Т.М., Тимошенко Є.А. Правові та ціннісні особливості феномену штучного інтелекту як елементу правової дійсності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2022. № 2. С. 20–22. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2022-2-4>
5. Лисенко С. Майбутні тенденції інформаційної безпеки відповідно до технологій штучного інтелекту. *Публічне урядування*. 2020. 5(25), 151–163. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-3\(23\)-151-163](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-3(23)-151-163).
6. Мхітарян А. Загальнотеоретична характеристика електронної демократії. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 1. С. 188–192. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.1.33>
7. Онищук І.І. Правове регулювання технологій штучного інтелекту: теоретико-прикладні та етичні засади. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 3. С. 50–57. <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.03.06>
8. Пиріг С. Цифровізація публічного управління та е-демократії на регіональному рівні. *Економічний форум*. 2022. 1(3). С. 107–113. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-3-13>
9. Сабов І. Політичний аспект використання штучного інтелекту. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 1. С. 77–80. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/20/> DOI:10.29038/2524-2679-2018-01-77-80
10. Щодо проєкту Стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022–2030 рр. *Artificial Intelligence*. 2022. № 1. С. 75–157. URL: https://www.slyusar.kiev.ua/AI_2022-1-1_ua.pdf
11. AI Index Report 2023. *Stanford University Human-Centered Artificial Intelligence*. URL: <https://aiindex.stanford.edu/report/>
12. Artificial Intelligence&Responsible Business Conduct. *OECD*. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-and-artificial-intelligence.pdf>
13. Brkan M. Artificial Intelligence and Democracy: Thee impact of Disinformation, Social Bots and Political Targeting. *Delphi. Interdisciplinary Review of Emerging Technologies*. 2019. Volume 2, Issue 2. Pp. 66–71. URL: https://delphi.lexxion.eu/data/article/14587/pdf/delphi_2019_02-005.pdf doi.org/10.21552/delphi/2019/2/4
14. Chatterjee M. 5 questions for Russell Wald. *POLITICO*. 2023. March 24. URL: <https://www.politico.com/newsletters/digital-future-daily/2023/03/24/5-questions-for-russell-wald-00088786>
15. Freedom in the world 2023. Making 50 Years in the Struggle for Democracy. *Freedom House*. URL: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2023/marking-50-years>
16. Jungherr A., Schroeder R., Stier S. Digital Media and the Surge of Political Outsiders: Explaining the Success of Political Challengers in the United States, Germany, and China. *Social Media + Society*. 2019. July – September. Pp. 1–12. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2056305119875439> DOI: 10.1177/2056305119875439
17. Lindner R., Aichholzer G. E-Democracy: Conceptual Foundations and Recent Trends. *European E-Democracy in Practice*. L. Hennen et al. Springer Open. 2020. Pp. 11–45. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-27184-8_2 doi.org/10.007/978-3-030-27184-8_2
18. Mukherjee S., Pollina E., More R. Italy's ChatGPT ban attracts EU privacy regulators. *REUTERS*. April 3. 2023. URL: <https://www.reuters.com/technology/germany-principle-could-block-chat-gpt-if-needed-data-protection-chief-2023-04-03/>

19. Nordstrom M. AI under great uncertainty: implications and decision strategies for public policy. *AI&SOCIETY*. 2022. 37. Pp. 1703–1714. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-021-01263-4> doi.org/10.1007/s00146-021-01263-4.
20. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. *OECD Legal Instruments*. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0449>
21. Rotenberg M., Hickok M. Artificial Intelligence and Democratic Values: Next Steps for the United States. *Council on Foreign Relations*. 2022. URL: <https://www.cfr.org/blog/artificial-intelligence-and-democratic-values-next-steps-united-states>
22. Southern G.M. Google's Sundar Pichai Envisions A Future With Bard At Your Side. *Search Engine Journal*. April 17. 2023. URL: <https://www.searchenginejournal.com/googles-sundar-pichai-envisions-a-future-with-bard-at-your-side/484757/>
23. Wecker K. Can artificial intelligence and democracy co-exist? *SWI*. June 25. 2022. URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/sci-tech/can-artificial-intelligence-and-democracy-co-exist-47672584>

DEMOCRACY IN THE FACE OF CHALLENGES POSED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Iryna Radionova

*H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Department of Political Science, Sociology and Cultural Studies
Alchevsky str., 29, 61002, Kharkiv, Ukraine*

The radicality of AI (artificial intelligence) challenges has no analogues among the technological innovations of the 20th century. The purpose of the article is to determine the ambivalence of the use of AI in relation to democracy.

It is emphasized that the future of democracy in the AI era is a highly complex open question, since challenges and changes depend on a significant number of factors, including how AI technologies will develop in the near and distant future. It was found out that a sharp competition between authoritarian and democratic countries is taking place for the vision of advancement in the field of AI.

The impact of new technologies on democratic structures and processes allows implementing e-democracy as one of a number of strategies aimed at supporting democracy, democratic institutions and processes, and spreading democratic values. At the same time, the author identifies the threat that the use of AI may lead to the growth of information inequality, the spread of a fundamentally new level of manipulative technologies, the growth of populism, the loss of individual responsibility for the decisions made, etc. Special attention is paid to the ambivalence of using e-elections, transformations of public space. It is noted that along with the increasing use of AI technologies in all areas of activity, the awareness of the possibilities of AI misuse is growing.

It was emphasized that the democratization of AI itself is of particular relevance. The AI actors who deploy and operate AI (primarily high-tech giants) are gaining more and more power. For commercial and technological reasons, their activities are not transparent. As a result, the public sphere is largely controlled by private corporations. There is a huge shift towards industrial AI compared to academia. There is a threat to the overall balance in the AI ecosystem due to access to information and resources.

It has been established that the ambivalence of the use of AI in relation to democracy requires increased attention and critical reflection by politicians and stakeholders. The point is that it is necessary to carefully monitor the status and possible prospects of AI development - both new opportunities for the development and renewal of democracy, and threats from the use of AI technologies against democratic principles, norms and mechanisms, regulations and the spirit of democracy.

Key words: ambivalence of AI towards democracy, AI actors, democracy, democratization of AI, e-elections, e-democracy, artificial intelligence (AI).